

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sacerdotale Ad consuetudinem S. Romanæ Ecclesiæ
aliarumque ecclesiarum ex Apostolic[a]e bibliothec[a]e ac
Sanctorum Patrum iurium sanctionibus, &
ecclesiasticorum doctorum scriptis ...**

Venetiis, 1579

Tractatus tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40307

¶ In ap[osto]l[is]. Redimentes t[em]p[us], q[ui]a dies mali sunt: et e contrario sunt boni: alij egyptiaci, de quibus p[ro]missum est: Est et dies salutis: in quo d[omi]n[us] venit ad saluandum: Est et dies iudicij: in quo d[omi]n[us] veniet ad iudicandum: qui erit bonis dies letitie, malis aut[em] calamitatis et miserie. Ad momentu[m] vero est minimu[m] atq[ue] angustu[m] t[em]p[us] a motu syderu[m] dictu[m]: est. n. extremitas hor[um] in breuibus intervalis cum aliquid sibi cedit atq[ue] succedit, s[ecundu]m I[de]do. Hora greco[rum] nomen e[st], et terminu[m] latine sonat: est. n. finis t[em]p[or]is. Quot aut[em] horas continet dies naturalis dictu[m] est in principio huius partis.

Tractatus secunde partis, tractantis de anno lunari.

Quid sit annus lunaris, et quot dies contineat. Cap. I.

Annus lunaris d[icitur] tribus modis: Primo mo[do], annis lunaris est spatiu[m], quo luna circuit totu[m] zodiacu[m]: q[uo]d facit in 29. diebus et 12. horis. Secundo mo[do], d[icitur] annus lunaris spatiu[m], quo luna circuit sole[m] ab vna ascensione usq[ue] ad alia[m], et hoc facit in 29. diebus, et 12. horis. Ita cu[m] luna separet a sole ad peragrandu[m] zodiacu[m], et postea reuertit ad eunde[m] punctu[m], in quo dimiserat sole[m], non inuenit illu[m] ibi: q[ui]a sol iam t[er]ra[m] p[er]cessit suo motu, q[ui] luna laborat recurrere ad eu[m], siue attingere ipsum duobus dieb[us] et tribus horis. Tertio, d[icitur] annus lunaris spatiu[m] duodecim lunationu[m] in anno co[m]muni, et tredecim in embolismali: de quibus infra dice[m]us. cum ergo lunatio q[ui]libet p[ro]stet 29. diebus et 12. horis: q[ui]a non curat eccl[esi]a de minutis: ex 12. horis p[re]cedentis lunationis, et ex 12. sequentis constituitur vna dies naturalis: que[m] semper lunationi p[re]cedenti attribuitur, ita q[uo]d lunatio p[re]cedentis mensis semper habeat 30. dies, et sequentis 29. nisi sit aliud p[ro]p[ter] bissextu[m], vel embolismu[m], vel saltum lune. vnde vers.

Luna paris mensis nunquam tricesima fiet. Impar triceno nunquam sine fine carebit. T[em]p[or]e bissexti febr[uar]i luna tricesima est.

¶ Nam iulij luna tunc est vicesimanona. Adensis par d[icitur]: quia numerando a ianuario per ordinem cadit in numeru[m] parem, vt febr[uar]ius, aprilis, iunius, augustus, october, december, quoru[m] lunatio semper est 29. dierum, excepto febr[uar]io, cuius lunatio est 30. quando est bissextus. Impar vero est, quando cadit in numerum impar, vt ian[uar]ius, et martius, maius, iulius, sept[em]ber et nouember, quoru[m] lunatio semper est 30. dieru[m]: excepto iulio, qui in vltimo anno c[yc]li lunaris p[ro]pter saltum lune habet

De Epacta

111 29. Ex his autē 12. lunationibus constituntur trecenti quinquaginta quatuor dies in anno lunari, et sic annus lunaris in 12. diebus exceditur a solari: ex quo excessu omnis varietas etatis lunę surgit: ita quod ubicunq; fuerit luna prima in primo anno, fit in secundo 11. pp. quam varietatem duorum generum sunt inuenta, regulares vtz, et epactę, de quibus breuiter videamus.

De regularibus lunaribus. Cap. 2.

Nunc videamus de regularibus. Et quidē regularis lunaris est numerus inuariabilis datus mēsi ad inueniendū lunā in calen. mensū singulorū. Hinc autē ortū regulares ab illis quinq; diebus, quę sup̄sunt in anno solari supra 360. dies. vñ quinq; r̄sares dati sunt septēbris, a quo annus lunaris sumit initium. R̄sares vero aliorū mensū sic formantur. Iunge r̄sares mensis cū diebus eius: et ab illa summa subtrahē lunationē eius: et residuū quod remāserit, erit r̄saris illius mēsis: v. g. Septēber h̄z quinq; r̄sares: et dies eius sunt 30. qui iuncti r̄saris constituant 35. et lunatio septēbris est tricesima: qua subtracta remanent 5. quę sunt r̄sares sequētis mēsis, scilicet octobris: et sic de alijs vsq; ad septēbrē. Hęc egyptij suū annū incipiūt a septēbris: et ideo nos annū lunare incipimus a septēbris. De r̄saris tradit iste versus

Dic e. g. bis i. k. bis: post manet ordo q. d.

Dic e. bis: q̄ est quinta in alphabeto. i. primis duob. mensib. anni lunaris dant quinq; p̄ r̄saris. Item dic bis g. q̄ est 7. in alphabeto. i. tertius et quartus mēsis h̄nt septē p̄ r̄saris. Item dic bis i. que est nona in alphabeto. i. quintus et septimus mēsis h̄nt 19. p̄ regularibus. Item dic bis k. q̄ est 10. in alphabeto. i. sextus et octauus mēsis h̄nt 10. p̄ regularibus. Et nota quod fit transitus de quinto ad septimū, et de sexto ad octauū: vt p̄z in formando ipsos regulares: quia Ianuarius et martius 9. et februius et aprilis 10. habent: sed post manet ordo. i. maius 11. Junius 12. Julius 13. Augustus 14. habent.

De Epacta. Cap. 3.

Sequitur de Epacta. Est autē epacta numerus variabilis datus anno ad inueniendū lunā in cal. cuiuslibet mensis: et dicitur epacta ab epi, quod est supra, et aucta, quod est super crescētia, anni lunaris a solari. Ideoque annus primus cycli lunaris nullam h̄z epactā, quod nullus annus p̄cessit a quo 11. accepisset. Sōs vero h̄z 11. p̄ epacta: quod epacta orit ab illis 11. diebus, quibus annus lunaris excedit

excedit a solari. Tertius vero annus h³ 22. q² sp adduntur ¹¹. si
 nō trāscēdat 30. Si vero trāscēdat 30. abiectis 30. residuū erit
 epacta illius anni: et ideo in quarto anno, q² summa ascendit 33.
 abiectis 30. sunt epactę illius anni 3. Epactę vero gręce, dñr la
 tine abiectiōnes annuę lunares: q² p numerū. 11. vsq³ ad tricena
 riū i se reuoluunt: quas egyptij ideo adijciūt, vt lunaris emēsiō
 rōne solis coquetur. Luna. n. iuxta cursum suum 29. semis dies
 lucere dignoscitur: et sunt in annū lunarem dies 354. remanent
 ad cursum anni solaris dies 11. quos egyptij adijciūt. Absq³ his
 nō inuenies quora sit luna in quolibet anno, mēse, et die. epactę
 oīum annozū cycli lunaris p hanc tabulā denotant: ita q² hoc
 verbū nulla, rñdet primo anno: et singuli sequentes numeri rñ
 dent singulis annis cycli, vsque ad 19. vt, nulla 11. 22. 3. 14. 25. 6.
 17. 9. 11. 12. 13. 5. 16. 27. 8. 29. 10. Sed hoc idem ēt ostēditur per hos
 versus. Annis adde vnū dñi: partire per vnde Triginti lunę cy
 clus et inde patet. Hoc vult dicere, q² si volumus scire quotus
 sit annus epactalis, siue cycli, debemus diuidere annos dñi per
 19. quoties possumus: et addere vnuz: q² qñ Ch̄s natus fuit, tñ
 pcesserat ille cyclus: et quota fuerit summa q² remanserit, totus
 erit annus cycli epactalis: v.g. Hoc anno computamus annos
 dñi mille ducētos octuaginta sex: quozū mille ducētiseptuagin
 tates sunt recte p decem et nouē diuisi. supersunt 13. de p̄dicto
 numero: addito ergo vno sunt 14. vnde hoc anno est decimus
 quartus annus cycli lunaris in anno sequēti erit 25. et sic vsque
 ad 29. postea redit ad primū: et hoc verum est fm illos, qui inci
 piunt cōputare annos dñi a natiuitate Ch̄i, vel a cal. ianuarij:
 non aut̄ fm eos, q² illos immutant in cal. septēbris: et faciunt ibi
 diuisione3. nā tunc addendi sunt duo anni. Pōt ēt et aliter inue
 niri epacta: vt si summa3 q² remanet de p̄missa diuisione annozū
 dñi per tres iūcturas pollicis numeremus. Si. n. numerus finit̄
 tur in prima iunctura, debemus demere vnū de ipso numero: si
 in secūda, debemus addere nouē: si in tertia, demus addere de
 cē et nouem: et summa inde pueniens est epacta: et hoc si 30. non
 transeat. Si vero transiret abiectis 30. residuū est epacta: vnde
 versus. Deme vnū. post adde nouem, post dena nouēq³. Inuen
 ta igitur epacta, debemus eā iungere cū regularibus mēsis, cu
 ius lunaz volumus inuenire: et quota fuerit summa inde proue
 niens:

De anno Embolismali & communi

niens: tota erit luna in cal. illius mēsis: dūmodo 30. nō trāscat.
Si vero 30. trāsciret, abiectis 30. residuū erit gr̄as lunę: & si sum-
ma illa fuerit 30. in cal. mensis, tunc luna erit 30. si autē epacta
nulla fuerit: puta in primo anno cycli lunaris: tunc ad inueniē-
dum lunaz sufficit r̄laris. Sed qm̄ epactarum rō qm̄q̄ fallit, pp̄
embolismum, siue saltum lunę ideo de ipso breuiter videamus.

De anno Embolismali & communi. Cap. 4.

Quæ circa embolismū, siue lunę saltū, notandus est, q̄ embolismus
gręce interpretatur latine superaugmentus, seu super-
excrecentia anni solaris super lunarem. Quæ ergo annus solaris
excedit lunare in 11. diebus, ex illo excessu cōstituant 7. lunatio-
nes in 19. annis cycli lunaris: multiplicatis illis 11. diebus. Et
dñr embolismales: quaruz q̄libet est 30. dierum: & attribuunt 7.
annis embolismalibus: ita quod in quolibet cyclo lunari sunt 7.
anni embolismales, & 12. cōes. Appellatur autē annus embolism-
malis: q̄a a 14. luna p̄cedentis pasche vsq̄ ad 14. sequentis hēt
13. lunationes siue 13. mēses lunares, idest 384. dies: & iste est an-
nus scō Moysi diuinitus reuelatus. Cōis vero hēt in 12. luna-
tiones, idest 354. dies: quozū dispositiones continet iste versus.

Cur fles: his lacrymis odiosum quere tyrannum:
In isto versu sunt 7. dictiones annis embolismalibus seruientes.
Prima primo, scōa scōo, & sic per ordinē: ita q̄ quora est prima
lra alicuius istarum dictionuz in alphabeto, totus annus cycli
epactalis erit annus embolismalis. v.g. Cur est prima dictio: &
seruit primo anno embolismali, & c. est prima lra illius dictio-
nis, q̄ est tertia in alphabeto: ergo tertius annus cycli lunaris
est embolismalis: & ita de alijs: hoc obseruato, q̄ hęc dictio, bis-
oz scribi cū h. Et dñr annus cōis: q̄ sepe duo ita coniuncti ince-
dunt, vt inuicē se in paschali solennitate sequatur: embolisma-
lis. n. semper solus est. Ordo autē istorū annozū cōium & embol-
lismaliū p̄ in linea subsequenti. Cōis, cōis, embolismalis, cōis,
cōis, embolismalis, cōis, embolismalis, cōis, cōis, embolisma-
lis, cōis, cōis, embolismalis, cōis, embolismalis, cōis, cōis, em-
bolismalis. Habito autem anno embolismali, possumus scire in
quo mense lunatio embolismalis contingat: per hunc versum.

Adhobis & Christum modo libet habeto coguum.
In isto versu sunt 7. dictiones, 7. mensib. seruientes: in quibus
comin-

contingunt lunationes embolifinales in p̄fatis 7 annis: prima
primo: secūda secūdo. & sic p̄ ordinez: ita q̄ quota erit prima l̄ra
alicui⁹ istarū dictionū in alphabeto: toto mēse illius anni cui ser-
uit illa dicitio: p̄tingit lunatio embolifinalis. Itē quota erit pri-
ma l̄ra secūde syllabe in alphabeto, tota die mēsis incipit luna-
tio embolifinalis: v. g. **A** Mobilis est prima dicitio, & seruit prime
lunationi: q̄ p̄tingit in tertio anno cyclo lunaris, & in est prima
l̄ra huius dictionis, & est duodecima in alphabeto: ergo in 12.
mense p̄tingit lunatio embolifinalis. Itē **b**, est prima l̄ra secūde
syllabe: & est secūda in alphabeto: ergo in secūda die illi⁹ mēsis
incipit illa lunatio, & sic de alijs. Si autē velis pleni⁹ hui⁹ rei ve-
ritatē inquirere, recurre ad epactā & r̄ares illius anni, de quo
vis scire: & ita inuenies esse. **H**ūc videamus vbi fallit epacta iun-
cta r̄aribus p̄ embolifinū, seu saltū lune. Circa quod nota q̄ 13
in cyclo lunari sint septē anni embolifinales, vt sup̄ius dictū est,
non t̄m fallit epacta nisi in tribus. s̄ in 8. in 11. & 19. vnde versus.
Octauo vndecimo postremo fallit epacta. In quo autē loco, vel
mēse, vel quot locis fallit epacta iuncta r̄arib. his vers. denotaf.

Julius vndenis, ter **M**aius octo vicenis.

Bissexus nisi sit mars peccat in vndetricenis.

In totidem **M**aius, augustus vero duobus. hoc est dicere, q̄ in
octauo anno cyclo lunaris fallit epacta cū regularibus in ma-
io & iulio: quia in calen. maij cū luna dicit esse 28. s̄m epactas, nō
reperitur nisi 27. p̄ embolifinum. Item fallit in calen. iulij eo-
dē anno: quia tunc luna dicit esse 30. s̄m epactam, non reperitur
nisi 29. p̄ embolifinum, vbi credendum est embolifino, & non
epactę. Item in 11. anno fallit epacta: quia in calen. martij s̄m
epactam dicit esse luna 29. sed p̄ embolifinum reperitur t̄m 28.
Teruntamen si in illo anno fuerit bissexus, tunc corrigitur ille
error: q̄m p̄ bissexum additur vna dies. Item in 19. anno fal-
lit epacta in duobus locis. nam s̄m epactam luna dicit esse 29. in
calen. maij, sed p̄ embolifinum non reperitur nisi 28. & in eo-
dem fallit in calen. augusti: quia s̄m epactam luna deberet ibi
esse 2. sed propter saltum lune ibi tertia inuenitur: quia lunatio
iulij, que deberet esse 30. in illo anno, est tantum 29. & hoc con-
tingit propter errorem nostri computi: & tunc annus in duobus
diebus exceditur a solari. De saltu lune traditur iste versus.

Luna

Luna facit saltum quintilis luce suprema
 retrocedit. n. luna vna die, sicut diximus, p. errores nri cōputi:
 vt in sequēti anno in calē. septēbris luna redeat sicut debet, nisi
 enim saltus lunę colligeret, ptingeret error: vt in 14. cyclis die:
 ceret luna prima qñ esset plenilunium. Colligif aut sic iste dies:
 quilibet. n. lunatio, ad hoc vt lunationes sint equales, hñt 29.
 dies, dimidiū, minus quatuor momētis, 7 vna vncia, 7 vno ato
 mo: sint aut in cyclo 235. lunationes: erunt ergo quater tot mo
 mēta, q̄ sunt in vniuerso, noningenta quadraginta, q̄ diuisa per
 40. p̄stituunt 23. horas 7 dimidias. Postea ex 235. vncijs consti
 tuuntur 19. momenta: 7 remanent septē vncie: 7 ex 235. atomis
 p̄stituuntur 5. vncie: q̄ vncie cū septē prioribus faciunt vñū mo
 mentū: qđ iuctū ad 19. momenta p̄habita, facit dimidiā horę:
 q̄ iucta cū alijs 23. 7 dimidia facit vñū diē, q̄ subtrahitur vlti
 mo anno a lunatione iulij: 7 di saltus lunę. Pōt ēt facilius hoc
 mō colligi. Annus lunaris p̄stat ex 354. diebus, minus vna horę,
 7 quarta parte vnius horę, 7 septuagesimaferta parte quartę
 vnius horę: ergo in 19. annis hñt 19. horę: 7 19. quartę horę:
 7 19. octuagintafer partes quartę vnius horę: quę faciūt in
 19. annis quartā partē vnius horę: 7 iterunt 20. quartę horę:
 rū: q̄ faciunt 5. horas: q̄ iunctę 23. horis p̄habitis faciūt vñū diē.
 Est igit saltus lunę quidaꝝ dies collectus in 19. annis ex eo sup̄
 fluo q̄ dat lunationibus: 7 di saltus lunę, nō q̄ luna magis sa
 liat illa diē q̄ alia: sed q̄ nos lunā cōputantes, diē illā, sup̄ quas
 in alijs annis lunatio iulij diē 20. saluus sine p̄mittimus non
 cōputantes lunā in vltimo anno cycli decēnouennalis nisi 29.
 idē aut subtrahit dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cy
 cli decēnouennalis: q̄ iulius est vltimus in anno epactali inter
 menses hñtes 30. dies in lunatione: vñ vltimo anno lunatio iu
 lij non cōputat trigesima, sed vigesimanona: 7 idē aureus nu
 merus illius. s. decēnouennalis q̄uis crescat, sequitur sine inter
 uallo minorē: 7 p̄ q̄ns in alijs mensibus sequentibus vsq̄ ad 30.
 nuariū, sicut infra dicet. Saltus ergo lunę facit duas lunatioes
 pariter esse 29. dierū ad p̄fatos ergo errores facilius corrigē
 dos inuentus est aureus numerus: de quo breuiter est dicēdum.

De aureo numero. Cap. 5.

Aureus numerus est ille, q̄ ponitur i calēdario, qui in quo
 libet

libet mēse indicat lunā primā. ad priuatos errores facilius eorū
 rigendos inuentus. Et dicitur aureus numerus p̄ similitudinē: q̄
 sicut aurū superat oīa metalla. ita iste numerus oēs alias rōnes
 lunares excellit: quē Iulius Cēsar cum tanta diligētia dicit inue-
 nisse: qui incipiens a quocunq; anno cycli lunaris vbicunq; in-
 uenit lunā primā in primo anno cycli posuit 1. in calendario: in
 latere extrinseco iuxta l̄ras fertales. s. in quolibet mense: 7 in se-
 cundo anno vbicunq; inuenit primā posuit 2. in quolibet men-
 se: 7 in tertio 3. 7 sic de alijs: 7 ideo in cal. Ianuarij ternarius est
 numerus: q̄ ibi nulla inuenitur tertio anno prima, nec ibi de-
 bet poni alius numerus q̄ ternarius: q̄ nullo anno cal. Ianua-
 rij luna est prima, nisi in tertio anno cycli decēnouennalis. In
 quibusdā tñ calendarijs numeri ipsi designantur p̄ l̄ras alpha-
 beti: nā p̄ vno interponitur ibi a. p̄ duobus, b. p̄ tribus, c. 7 sic
 de alijs numeris, 7 l̄ris, 7 seriatim vsq; ad l̄ram t, q̄ est decima-
 nona in ordine alphabeti. Formatur aut̄ aureus numerus ab il-
 lo ternario, q̄ ponitur in calen. ianuarij: nā illis tribus addūtur
 8. 7 constituuntur 11. qui numerus dicitur poni in tertia l̄ra ianuarij.
 Itē illis 11. adduntur 8. q̄ cōstituunt 19. qui numerus debet po-
 ni cū interuallo in 5. l̄ra ianuarij. Itē illis 19. addantur 8. 7 sic
 sunt 28. sed q̄ aureus numerus nō transit 19. 7 ideo abiectis 19.
 residuū. s. 8. dicitur poni immediate post 19. 7 sic p̄ totū calendarij.
 Ergo, q̄ qñ maior numerus sequitur minozē, tunc debet in-
 ter ytranque numerum dimitti vna litera: 7 qñ minor sequitur
 maiorem, tunc nulla debet litera intermitteri: vnde versus.

De tribus octo cauens superet de dena nouemq;.

Datoz fit ternus, minor aureus esto secundus.

Teruntamen formatio illa fallit in omni mense, cuius lunatio
 est 29. dierum. s. in februario, Aprili, Junio, augusto, octobri, 7
 decembri in quibus post minorem numerum maior immediate
 locatus sequitur circa principiū mensis, quod patet hoc versu.

Mense breuis lunę februs est ars det cito ganger.

In isto versu erūt sex dictiones sex mēribus deseruiētes: quoz
 lunatio est 29. incipiēdo i medio versu, vbi dicitur februs: ita q̄ que-
 cūq; fuerit initialis l̄ra alicuius istarū dictionū sup̄ eadez l̄ra in
 calendario maior numerus sequitur minorem, sine spatio. i. nulla
 l̄ra dimissa in illo mense cui seruit illa dictio. v. g. februs est pri-

De termino paschali

ma dictio et seruit primo mensi, cuius lunatio est 29. s. februs. et
fest prima litera: ergo super primum s. mensis february maior
numerus sequitur innozem immediate, similiter super primum
e. Aprilis: et sic de aliis: sed super primum g. decembis maior,
s. r. sequitur immediate innozem. s. 2. et super eadem litera: quod
ibi est duplex aureus numerus, quod designat geminatio bu-
tus litere g. in dictione ganger. Item fallit in Julio et reliquis
mensibus vsque ad Ianuarium: in quibus circa finem nume-
rus 19. sequitur immediate ad 21. numerum: vnde versus.

Julius et reliqui, qui restant dena, nouemq;
Iungunt vnde no, sic est ratus aureus ordo.

Item sciendum est, quod quando 19. immediate sequitur 22. tunc
octauus, qui sequitur, debet tertio loco poni: vnde versus.

Quando continuas vnde no dena nouemq;
Maiori trinus tunc octonarius esto.

De termino paschali, et primo de clauibus festorum mobilium. L. 6.

Co termino paschali triplex datur ratio: et prima per claues
mosaicas: scilicet pietate lune; tertia per tabulas manuales
de quarum qualibet videndum est: Sed primo de clauibus: et
ideo videndum est quid sit clavis, et vnde dicatur, et vnde habeat
ortum, et ad quid inuenta fuerit. Clavis est numerus variabilis da-
tus anno ad inueniendum principia quinque mobilium festiuitatum,
scilicet septuagesime, quadragesime, paschatis, rogationum, pentecoste:
ideo sunt quinque claues: et quolibet predictorum festorum hinc tri-
gintaquinque dies, in quibus semper celebrantur. A sede autem cuius-
libet clavis numeratur dies vnde no, et vsque ad initium ipsorum
trigintaquinque dierum, prout hec infra patebunt. Et de clavis per
similitudinem: quia sicut per claues ostia referantur, ita per rationem
numerum principia dictarum festiuitatum nobis denotantur. Ita
habetur. n. ortum istarum clauis terminorum a 19. anni cycli lunaris, et
7. diebus septimanarum: vnde prima clavis est 29. Clauis autem alio-
rum annorum sic formantur: addamus. n. semper clavi precedentis
anni 19. et summa inde proueniens erit clavis sequentis anni: si
non superat 40. si vero summa superat 40. abiectis 30. residuum
erit clavis sequentis anni. verbi gratia. Clavis primi anni est 26. cui
si iungatur 19. erunt 45. vnde abiectis triginta, remanent 15. qui
numerus est clavis sequentis anni. et ita formatur vsque ad 19. anni
nos

nos per ordinē: qz non pceditur vltra 19. numerus: sed reuertitur ad priorē: vnde cycclus clauū aurei numeri z epactarū non differunt quantitate, differunt tñ principio, qz cycclus epactarū incipit a septēbri, cycclus aut aurei numeri z clauū a ianuario. Unde si velimus scire quotus sit annus cyccli aurei numeri, z clauū, possumus scire per diuisionē annoz dñi factaz superius in titulo de epacta. Inuenio quotus sit annus clauū, possumus scire que sit clauis illius anni per alias hanc rōnem. Numerus enim ille, qui remanet de diuisione annoz dñi numerari debet per summitates quinqz digitorū, inchoando a pollice: z si nūmerus terminatur in pollice, debemus addere 25. z summa inde proueniens erit clauis illius anni: si vero numerus finitur in indice, debemus addere 13. si in medio, 31. si in annulari 19. si in auriculari, 7. z si summa inde pueniēs excesserit 49. abiectis 30. quod remanserit erit clauis, que additio his versib. continetur.

Uiginti quinqz tredecim plus esse tricenos.

Unde vicena epa digitus pro clauibus apta.

Sedes quidē clauium numz inuenitur in calendario, nisi super hanc literam g. prima ergo g. ianuarij est clauis septuagesimę, vltima g. eiusdem mensis est clauis quadragesimę: z secunda g. martij est clauis paschatis: tertia g. aprilis est clauis rogationum. vltima g. aprilis est clauis pentecostes: vnde versus.

Primaqz, z vltima g. Jani. Martisqz secunda,

Tertiaqz aprilis tibi signat, z vltima clauem.

Habita ergo clauē anni, incipe cōputare a sede clauis: z cōple illā in diebus calendarij p ordinē pcedendo: z vbi terminabit, ibi erit terminus solēnitatis: ita qz in proximo die dñico ibi sequēti erit initium solēnitatis, cuius est clauis, sed rōnes incipiunt in sequēti die lunę: z si fuerit bissextus, cuiuslibet clauis est vna dies addenda. ¶ **Rationes ad inueniendum pascha.** Cap. 7.

Possumus et scire paschales terminos per etatem lunę: cuius rationem sequitur iuxta consuetudinem iudeozum, de quo talis datur regula. Accipe lunam quecunqz est in festo epi phanię: z perface illam procedendo per dies calendarij ordinate vsqz ad 10. dies, z si fuerit bissextus, vsque ad 11. in proxima die dominica sequenti erit initium septuagesimę: vnde versus.

A festo stelle numerando perface lunam.

Quadra-

Quadraginta dies post septuagesima fiet.
 Bissextus quando fuerit, luper additur vnus.
 Si cadit in lucem domini tunc sume sequentem.
 Si cadit in feriam septenam, sitq; bissextus.
 Inque diem domini primū, sumasq; secundum.
 Habita ergo septuagesima terminos aliarū mobilū festiuitatū facile scire potes. Nam a septuagesima vsq; ad dñicam i. quadragesimę sunt tres integre septimanę: a dñica i. quadragesimę vsq; ad pascha, sūt sex integre septimanę: a pascha vero vsq; ad diem lunę rogationum sunt quinq; septimanę, et vnus dies: a pascha vero vsq; ad pentecosten computantur quinq; decem dies. Terminū quoq; paschalem his versibus scire potes.
 Post nonas martis vbi sit noua luna require.

Tertia lux Domini proxima pascha tenet.

Cursus vbiq; post duodecimū cal. aprilis luna decima: quarta reperitur, dominica proxima pascha celebratur. Item qualiscūq; luna fuerit in cal. ianuarii, talem fac eaz in festo sancti Benedicti, siue 12. calen. aprilis: et illam computes vsq; ad 24. et ibi erit pascha hebreorum. Cursus ab 8. idus Martii vsq; ad nonas aprilis sunt dies 29. quocunq; ergo illoz luna fuerit prima, computetur vsq; ad quatuordecim: et ibi erit pascha hebreoz. Est etiā et alia ratio inueniendi pascha p̄ etatem lunę: qm̄ qñ luna currit per vnus, erit pascha dñica prima post nonas aprilis: qñ currit per duo, erit dominica prima post 8. cal. aprilis: quādo currit per tres, erit dñica prima post idus aprilis: qñ currit p̄ quatuor, erit dñica prima post nonas aprilis: qñ per quinq;, erit dñica prima post 11. cal. aprilis: qñ p̄ sex, erit dñica prima post 4. idus aprilis: qñ per septem, erit dñica prima post 3. cal. aprilis: qñ per octo, erit dñica prima post 1. cal. maii: qñ per nouem, erit dñica prima post 7. idus aprilis: qñ per decem, erit dominica prima post 6. cal. aprilis: qñ per vndecim, erit dominica prima post 17. cal. maii: qñ per duodecim, erit dominica prima post pridie nonas aprilis: qñ p̄ tredecim, erit dominica prima post 9. cal. aprilis, qñ per quatuordecim, erit dominica prima post pridie idus aprilis: qñ p̄ quindecim, erit dñica prima post 12. cal. aprilis, qñ p̄ decemseptem, erit dominica prima post 5. idus aprilis, qñ per octodecim, erit domi-
 nica

nica post 4. idus aprilis, qñ per 19. erit dñica post 15. calē. mai.
 Tabulas insuper manuales nonnulli ad inueniendos pascha-
 les terminos cōfecere, sicut Dionysius, Isidorus, & quidā alii,
 quas ad presens durum dimittere, ne difficultas sit nimis
 onerosa. Ad presens igitur sufficiant carmina nostra infra scri-
 pta. Esse grauem nobis bello carnem caueamus.

Bellum sepe gerens etiam puto deuicit hostem.

Ad hoc animum lucrum inuenies cum religiosus. In his versibus
 sunt 19. dictiones, 19. annis cycli lunaris seruietes, prima pri-
 mo, secunda secundo, & sic per ordinem, sumpto initio a primo anno
 cycli, & quota fuerit prima lra dictionis in ordine alphabeti, q̄
 nō desinat in m. tota die aprilis cōputādo a mēsis principio ver-
 sus finē, erit terminus pasche hebreorum. i. luna 14. & in primo
 dñica subsequenti erit pascha nostrū, sicut in sexta parte sub tra-
 ctatu de pascha plene dictū est. Ibi etiā patet quare sub 5. calē.
 aprilis scribit in calendario resurrectio dñi. Si vero dictio de-
 sinat in m. quota eius erit prima litera in alphabeto, tota die mar-
 ti cōputando a mēsis fine versus principium erit terminus pas-
 chalis iudeorum, & in primo die dñico, q̄ postea occurrerit, descē-
 dendo versus finē, erit pascha nrm, hoc cautius obseruādo, qz
 carnē & caueam⁹ in p̄fatis versibus dēt scribi p̄, & hostē debet
 scribi p̄h, q̄ in hoc loco pro lra reputatur. Idē & aliter pascha
 facile inueniri, pone enim in calendario tuo in margine aureū
 numerum sequentem. v3 iuxta 12. calē. aprilis pone 16. iuxta 11.
 cal. pone 5. iuxta 12. cal. 13. iuxta 8. cal. 2. iuxta 6. calen. 10. iuxta 4.
 cal. 8. iuxta 3. cal. 7. Itē iuxta cal. aprilis 15. iuxta 4. nonas apri-
 lis 4. iuxta 2. nonas 10. iuxta nonas. 1. iuxta 6. idus 19. iuxta 5.
 idus. 17. iuxta 4. idus. 6. iuxta 2. idus 14. iuxta idus 3. iuxta 17. cal.
 mai. 11. iuxta 15. cal. 19. iuxta 14. cal. 8. Volens ergo terminum
 pasche inuenire, adde vnum annis dñi tunc currentibus, post
 ista diuide ipsos quoties poterit per 19. & si diuisio pficiatur in
 16. ita q̄ nil supersit, recurre ad calēdarium tuū: & in illa die, iux-
 ta quā inuenies scriptū 19. erit pascha hebreorum, q̄ semper ce-
 lebrant in 14. luna, & in sequenti dñica erit pascha nostrum. Si
 vero aliquid supersit super vltima 19. puta quinqz, vel decē, vel
 15. dies, tunc pascha hebreorum erit in die illa, iuxta quā scriptū
 inuenies 5. vel 10. vel 15. & sic de alijs p̄missis numeris, & diebus:

Rationes

¶ In sequenti dñica erit pascha nostrū: quod nō pōt esse ante
cal. aprilis, nec post 7. cal. maii. v.g. hoc anno computantur an-
ni dñi 1286. quozus 1273. sunt recte diuisi per 19. supersunt ergo
13. de pmissio numero, quibus additur vnus, et sunt 14. vbi ergo
inuenieris in tuo calendario hūc numerū, ibi erit hoc anno pa-
scha iudeozū: in sequenti vero anno erit vbi inuenies scriptus
15. et sic vsque ad 19. postea vero reditur ad 1. et sic perpetuo fiet.
Per eundē quoq; modū poteris terminum septuagesime inue-
nire. Pone in calendario tuo in margine iuxta 16. calē. februa-
rij hunc numerū 8. Itē in eadē linea pone 16. iuxta 15. calē. fe-
buarj, pone 5. iuxta 14. cal. 13. iuxta 13. cal. 2. iuxta 12. calē. 10. iux-
ta 10. calē. 8. iuxta 8. cal. 7. iuxta 7. calē. 15. iuxta 5. cal. 4. iuxta 4.
cal. 12. iuxta 2. calē. 1. iuxta cal. februarj. Item iuxta 3. nonas fe-
buarj 9. iuxta nonas 17. iuxta 8. idus 6. iuxta 6. idus 14. iuxta
5. idus 3. iuxta 3. idus 11. iuxta idus 19. Diuisis ergo annis dñi
per 19. vt pmissum est, vide, qui numerus superest super 19. et vbi
illuz in ipso calendario inuenieris, ibi erit terminus septuagesi-
me, qui semp est in luna vndecima: et in sequenti dñica septua-
gesimaz celebramus, q̄ non pōt esse ante 15. calē. februarj: nec
post 9. cal. martij, sicut nec quadragesima potest esse ante pridie
nonas februarj, nec post 6. idus martij. Eodēz et mō terminus
pentecostes inueniri pōt: pone. n. in tuo calendario in margine
iuxta 7. idus maij 16. iuxta 6. idus 5. iuxta 4. idus 13. iuxta 3. idus
2. iuxta idus 10. Itē iuxta 17. cal. Junij 18. iuxta 15. calē. 7. iuxta
13. cal. 15. iuxta 12. cal. 4. iuxta 10. cal. 12. iuxta 9. calē. 1. iuxta 7. ca-
lē. 19. iuxta 5. cal. 12. iuxta 4. cal. 6. iuxta pridie. cal. 14. Item iux-
ta calē. Junij 3. iuxta 3. nonas. 11. iuxta nonas. 19. iuxta 8. idus 8.
Diuisis ergo annis dñi per 19. numerū illuz, qui supererit super
19. quere in pmissis locis calēdarij: et vbi illū inuenieris, ibi erit
pentecoste hebreoz, quod semper est in luna 4. et in sequenti dñi-
ca erit pentecoste nostrū, quod nō pōt esse ante 6. idus maij, nec
post idus iunij, sicut nec rogationes esse pōt ante 6. calē. maii,
nec post calē. iunij. Pōt et pascha aliter inueniri per hāc tabu-
lam, 5. 15. 13. 2. 22. 10. 30. 18. 7. 27. 15. 4. 2. 4. 12. 1. 2. 19. 19. 17. Isti nu-
meri repñtant quosdā dies aprilis et martij, in quibus contingit
pascha hebreozū, cōputando dies illos a principio ipsorū men-
siū, ita q̄ ipsi numeri a viginti infra rñdeant aprili, a viginti su-
pra

pra martio: hoc vult dicere hęc tabula: q̄ in primo anno cycli
lunaris est pascha hebreorū in 5. die intrantis aprilis: in sc̄do
anno eiusdē cycli est quinta decima die intrantis martii: et sic de
aliis donec numeri ipsius tabule cōpleantur: postea reditur ad
primū annū cycli. Qualiter autē inueniantur anni cycli, dictum
est supra, vbi agitur de epacta. Quare festa saluatoris, excepto
festo natalis, siue natiuitatis, sint mobilia, dictū est in sexta par-
te, sub festo natalis. Ultimo, fm̄ Isido. sciendum est, q̄ inter la-
tinos et grecos est varietas: sub termino festiuitatis paschalis;
quod prouenit, quia latini a tertio nonas martii vsq; in tertius
nonas aprilis primi mensis lunam requirunt: et si quinta deci-
ma luna die dominica prouenerint in aliam dominicaz pascha
protrahunt, vt premissum est. Greci vero obseruant primam lu-
nam ab 8. idus martii, vsq; ad diem nonam aprilis,

De Cyclis. Cap. 8.

Quia in plerisq; huius partis locis de cyclo mentio facta
est, ideo de cyclo aliqua dicamus. Notādū est ergo q̄ Cy-
clus est spatium aliquorum annorū in se rediens fm̄ aliquos nu-
meros: et dicitur quasi circulus per duplices syncopas. Est. n. cyclus
vocatus, eo q̄ in orbē digestus sit: et quasi in circulū depositum
ordinē complectatur annorū, sine varietate et sine arte: sunt autē
sex cycli. Primus solaris incipiens in 6. calend. martii, in festo
Matthie q̄stans ex 28. annis, et inens cōcurrentes et regulares
solares et dñicales, et annos bisextiles et cōes. Secundus cyclus
est decemnouennalis cōstans ex 19. annis, et incipit a ianuario
cōtinens in se aureū numerū, et clauis terminorū. Tertius est
cyclus lunaris, incipiens similiter a ianuario habēs 9. annos.
Incipit autē quarto anno cycli decemnouennalis: hunc inueniunt
Romani: vt scirent qua hora luna a sole accenderetur: sed quia
p̄cessu temporis hęc inuentio falsificata est, nihil operamur se-
cundus hunc cyclum. Quartus est epactalis incipiens 5. calen-
septēbris, habens similiter annos 19. continēs in se regulares
lunares, et epactas, et annos, et 2munes, et embolismales. Quin-
tus est cyclus magnus cōstans ex quingentis 32. annis: vel fm̄
alios quingentis triginta annis: fm̄ quē format tabula Dy-
onyii. Sextus est cyclus indictionalis: constans ex 15. annis, et
et inens indictionales. Romani enim, q̄ difficile erat de remo-
S i t u s

Compendium

tis mundi partibus venire singulis annis Romā ad solvenda tributa per eos provincis indicta. statuerunt q̄ saltez singulis quinquēnijs soluerent: ita q̄ primo quinquennio apportarent pro tributo ferrū pro fabricandis armis: In secundo quinquēnio argentū pro stipendijs militib. erogandis: In tertio aurū p̄ simulacris fabricandis: et sic semper post aurum q̄ in anno quintodecimo ferebat, incipiebat quinquēniū quo ferrū iterū soluebat: et sic erat quasi quidaz circulus epis: q̄ ergo Romani sic fieri indixerunt: ideo illi anni indictio nūcupati sunt: de quo dictū est supra. Premissum aut̄ spatiū quinqz annorū vocatū est lustrum: quia venientibus nuncijs provinciarum cum tributo, cum cereis, et cum alijs preciosis sumptibus urbem lustrabant.

Explicit tractatus de Compuo Ecclesiastico.

Compendium Musice.

Quisqz ad canēdi scientiā erudicē accedis, dispōnē, vim, et ordinē l̄arum (per quas ois cantus h̄z discretione) cordi memouter imprimas: vtz, quod ponitur et sūt i ordine man⁹, seu palme viginti l̄e: q̄ diuiduntur in subgrauibus, graulbus, acutis, et superacutis. At vero ipse l̄e in ordine manus nō sunt nisi septē, voce et forma differentes. s. A. B. C. D. E. F. G. subgravis vna est dūtaxat l̄a gr̄ca olim prima in principio pollicis manus sinistra a latinis Philosophis addita: quā qdā eoz vocabulo, Gamma dicunt: Nos vero latini

